ΠΑΝΤΙΣΡΑ
αντικαπιταλιστικη • ενημερωση

Του Θεόδωρου Μεγαλοοικονόμου

Οι καταγγελίες και οι αποκαλύψεις για τα όσα συμβαίνουν στην **«Κιβωτό του Κόσμου»** δεν είναι κάτι πρωτόγνωρο γι' αυτές, όπως και για όλων των ειδών, τις ιδρυματικές δομές. Η αντιμετώπιση των κάθε είδους εγκλείστων (και επ' ουδενί, σύμφωνα με τον συνήθως χρησιμοποιούμενο λεκτικό ευφημισμό, *«ωφελουμένων»*) είναι πάντα βασισμένη στους κανόνες της πειθαρχημένης διαβίωσης και στον άνωθεν έλεγχο, διαχείριση και χειραγώγηση κάθε στιγμής της ζωής τους – με τη λεκτική και τη σωματική κακοποίηση ν' αποτελούν δομικά και συστατικά στοιχεία της πειθαρχημένης διαβίωσης και τη σεξουαλική κακοποίηση, αγοριών και κοριτσιών, μια από τις πιο συχνές «παρενέργειες» αυτού του περίκλειστου εξουσιαστικού συστήματος λειτουργίας. Παντού, το όποιο επιδιωκόμενο, και εν πολλοίς προβαλλόμενο, ως «χαμόγελο του παιδιού», μετατρέπεται σε «κλαυσίγελος του παιδιού», όταν, εκτός από τις τιμωρητικές πρακτικές στα παιδιά, ακόμα και στους χώρους των εργαζομένων υπάρχουν κάμερες για τον διαρκή πανοπτικό έλεγχό τους.

Πλήθος οι δομές, προνοιακές όπως αποκαλούνται, σε όλη τη χώρα, για άτομα με ψυχιατρικά προβλήματα, με σωματικές και νοητικές αναπηρίες, για ηλικιωμένους, για ανήλικους που για ποικίλους λόγους περνάνε στην «προνοιακή προστασία». Το τι γίνεται μέσα σ΄ αυτές τις δομές, είτε κρατικές, είτε των ΜΚΟ, είτε της Εκκλησίας, η οδυνηρή καθημερινότητα που βιώνουν εκεί οι προνοιακά συντηρούμενοι, ποτέ δεν γίνεται γνωστό, παρά μόνο όταν υπάρξει έξωθεν καταγγελία – τώρα με την Κιβωτό, παλιότερα με τα Λεχαινά κλπ. Πρόκειται για τις ομάδες ανθρώπων που η κυρίαρχη κοινωνική οργάνωση παράγει ως «απόβλητα», για όλους αυτούς, τους όλο και πιο πολλούς, που δεν χωράνε και/ή δεν συμμορφώνονται στην εκάστοτε νέα τάξη πραγμάτων (σήμερα αυτή της μαζικής ανεργίας, της ραγδαίας φτωχοποίησης, των εξώσεων, της ακρίβειας, της αποδόμησης της όποιας κοινωνικής προστασίας, της ασύδοτης αστυνομικής βίας). Αν και πρόκειται για τη διαχείριση των «αποβλήτων» της κυρίαρχης κανονικότητας, ωστόσο, δεν παύει ακόμα και η διαχείρισή τους ως «αποβλήτων», ν' αποτελεί **πηγή κέρδους** για πολλούς, για τις ΜΚΟ, αλλά και για την Εκκλησία.

Η τελευταία, με την τεράστια και από καμιά πολιτική δύναμη αμφισβητούμενη επίγεια

περιουσία της, δεν παύει να βρίσκει τρόπους εμπορευματοποίησης, στο διηνεκές, του «όπιου του λαού», το οποίο ανέκαθεν την συνιστά και το οποίο υπηρετεί. Εκτός από την Κιβωτό (από την οποία, όταν ξέσπασε το σκάνδαλο, έσπευσε να πάρει αποστάσεις η Αρχιεπισκοπή λέγοντας ότι είναι ιδιωτική δομή που δεν ανήκει στην εποπτεία της), υπάρχει και η ΜΚΟ Αποστολή, μέσω της οποίας η Εκκλησία μπήκε και στις χρηματοδοτήσεις για την ψυχική υγεία. Το πόσο είναι εγγυητής του «αδιάφθορου», της «άμεμπτης ηθικής» και της «ασφαλούς προστασίας των παιδιών» φαίνεται και από τον «βίο και πολιτεία» πληθώρας παπάδων, μητροπολιτών, αρχιεπισκόπων – η ιστορία βοά.

Το ζήτημα της «προστασίας των ανηλίκων», που είναι και στο επίκεντρο του σκανδάλου με την Κιβωτό, δεν είναι παρά μια κραυγαλέα πτυχή της ανυπαρξίας «κοινωνικού κράτους» και «κοινωνικής πολιτικής». Και, φυσικά, του προβληματισμού: για ποιο «κοινωνικό κράτος» και για ποια «κοινωνική πολιτική» μιλάμε. Η μόνη «κοινωνική πολιτική» που υπάρχει, στην πράξη και όχι στα λόγια και στις διακηρύξεις, είναι ο εγκλεισμός στο ίδρυμα και η, πιθανή, ανεύρεση ανάδοχης οικογένειας. Κανείς δεν μιλάει για την ανάγκη επικέντρωσης στην πηγή του προβλήματος, για το **πώς παράγεται το «παιδί χωρίς οικογένεια»** (ακόμα και όταν υπάρχουν οι γονείς), για το πώς λειτουργούν οι κοινωνικές υπηρεσίες, που το μόνο που ξέρουν είναι το πώς θα απομακρύνουν το παιδί από την θεωρούμενη, και οριστικά καταδικασμένη, ως «ακατάλληλη οικογένεια» και ουδόλως τους περνάει από το μυαλό να διερευνήσουν τους λόγους που γίνεται προβληματική και το πώς αυτοί θα μπορούσαν ν' αντιμετωπιστούν. Για το πώς, δηλαδή, θα έπρεπε να βοηθήσουν την «προβληματική οικογένεια», μέσα από ποια προσέγγιση και, φυσικά, μέσα από ποιο σύστημα κοινωνικών υπηρεσιών – που όσο κι αν επιθυμούσε κανείς να λειτουργήσει διαφορετικά, **δεν υπάρχει** – και δεν υπάρχει γιατί, πέραν όλων των άλλων, έχει και ένα **κόστος,** κάτι που θά 'βαζε σε προτεραιότητα τις ανάγκες των πολλών ενάντια στα υπερκέρδη των πολύ ολίγων (χωρίς να μιλάμε, φυσικά, εν προκειμένω, και για την ιστορική διαδρομή της «βιομηχανίας των υιοθεσιών», με τις διάφορες μορφές που παίρνει ανάλογα με τη συγκυρία, μέχρι και σήμερα).

Αλλά ο «προβληματικός χαρακτήρας» των οικογενειών αυτών δεν είναι κάτι το ανίατο. Είναι η κοινωνική οργάνωση, ο τρόπος λειτουργίας της και η συνυφασμένη με αυτήν κοινωνική βία που τους ασκείται, που τις οδηγεί στην δυσκολία φροντίδας του παιδιού. Αν δεν υπάρξει στήριξη από κοινωνικές υπηρεσίες, κοινοτικά βασισμένες, με κατάλληλη κουλτούρα και πρακτική, αν δεν υπάρξει κατάλληλη εργασία, εξασφάλιση αξιοπρεπούς εισοδήματος, κοινωνικές σχέσεις, τότε το ίδρυμα του κάθε φιλανθρώπου, του κάθε «ιερού πατέρα», του καθενός κερδοσκοπούντος από τον «πόνο των άλλων», δεν θα πάψει ν' αποτελεί τη μόνη «λύση».

Ίσως, εν προκειμένω, θα ήταν χρήσιμο, για πολλούς και πολλές, να δουν (ή να ξαναδούν) την ταινία του Κεν Λόουτς «Ladybird, Ladybird», που μιλάει για όλα αυτά και, σε μεγάλο βαθμό, αρκεί αυτή η ταινία ως ουσιαστική εναλλακτική απέναντι στις όποιες σχετικές πανεπιστημιακές παραδόσεις, μεταπτυχιακά και διδακτορικά.

Είναι άκρως υποκριτικό ν΄ ακούμε να χρησιμοποιούνται λέξεις όπως, «αποϊδρυματοποίηση», στερημένες από το περιεχόμενο το οποίο εκφράζουν και μάλιστα από στελέχη πρώην κυβερνήσεων (όπως του Σύριζα) που δεν έκαναν το παραμικρό για την **έμπρακτη** (και όχι στα λόγια) αποϊδρυματοποίηση σε καμιά πλευρά του απανταχού κυρίαρχου ιδρυματισμού, από τις ψυχιατρικές υπηρεσίες μέχρι τις όποιες προνοιακές δομές. Αποϊδρυματοποίηση θα σήμαινε ριζική αλλαγή των ασκούμενων κοινωνικών πολιτικών, με στόχευση στη ρίζα του προβλήματος, στην ουσιαστική και ολόπλευρη (ψυχοκοινωνική και υλική) στήριξη των κοινωνικών στρωμάτων και των οικογενειών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Και όταν δεν θα γινόταν αλλιώς, μια φροντίδα κοινωνική (και επ’ ουδενί, όχι σε ιδρυματική δομή) που θα στήριζε και θα συνόδευε το ανήλικο παιδί στη μετάβασή του στην εφηβεία και στην ενηλικίωση. Πιθανόν και σε μια σωστά επιλεγμένη θετή οικογένεια.

Το σημερινό, όμως, «κοινωνικό κράτος», αυτό που ζούμε, είναι αυτό που εκφράζεται μέσα από το σπάσιμο της πόρτας του φτωχού από την αστυνομία για να του πάρουν το σπίτι.

Ίσως, λοιπόν, ο μόνος τρόπος για να υπάρξει μια ουσιαστική κοινωνική πολιτική, ο μόνος τρόπος για να έχουν όλοι και όλες, παιδιά και ενήλικες, μια αξιοπρεπή ζωή, με πλήρη, και υλικά κατοχυρωμένα δικαιώματα, να είναι ***να σπάσουν όλες οι πόρτες όλων των θεσμών*** που παράγουν την καθημερινή κοινωνική βία της φτώχειας, των εγκλεισμών σε ιδρύματα και της κοινωνικής εγκατάλειψης.

22/11/2022
Θ. Μεγαλοοικονόμου